

Marjaana Vuollet

**YRITTÄJYYSKASVATUKSEN OPETUKSEN KEHITTÄMINEN HE-
VOSTENHOITAJIEN KOULUTUKSESSA**

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN OPETUKSEN KEHITTÄMINEN HE-
VOSTENHOITAJIEN KOULUTUKSESSA

Marjaana Vuollet
Opinnäytetyö
Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma
kevät 2011
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Tekijä: Marjaana Vuollet

Opinnäytetyön nimi: Yrittäjyyskasvatuksen opetuksen kehittäminen hevostenhoitajien koulutuksessa

Työn ohjaaja: Jukka Tikkanen

Työn valmistumislukukausi ja – vuosi: Kevät 2011

Sivumäärä: 41

Yrittäjyyskasvatukselle asetetaan toisella asteella yhä enemmän vaatimuksia ja tavoitteita, kuten muillakin kouluasteilla. Yrittäjyyskasvatus on ollut opetussuunnitelmien perusteissa jo 1990-luvun alkupuolelta saakka, mutta yhä on epäselvyyttä siitä, mitä yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan sekä mitä siitä tulisi oppia miten sitä tulisi opettaa. Yrittäjyydelle asetetaan yhteiskunnan taholta yhä enemmän toiveita yhteiskunnan hyvinvoinnin nostajana.

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, miten yrittäjyyskasvatusta voidaan kehittää toisella asteella ja erityisesti hevostalousyrittäjyydessä. Työskentelyn keskeisenä lähtökohtana on toimialalähtöisesti etsiä mitä ja miten toteutettuna yrittäjyyskasvatusta kannattaisi opettaa toisen asteen hevostalouden opiskelijoille.

Aineistona käytettiin hevostalousopiskelijoille järjestetyn innovaatioistunnon tuloksia, hevosalan eri toimijoiden haastatteluja sekä tutkimuskyselyä. Tutkimusmenetelminä käytettiin pääosin laadullista tutkimusta ja viimeisen vaiheen priorisointikyselyssä myös määrällistä tutkimusta.

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan muutakin kuin liiketalouden opettamista. Tarvitaan tietoa, taitoa ja asennetta. Yrittäjyys on paljolti ajattelu- ja toimintatapa sekä suhtautumistapa työntekoon. Yrittäjyyttä tarvitaan niin omassa yrityksessä työskennellessä kuin työntekijänä toisen palveluksessakin niin sanottuna sisäisenä yrittäjyytenä. Yritteliäs asenne on yhä tärkeämpää, jos haluaa pärjätä elämässään.

Nykyisin yrittäjyyden opetus toisella asteella mielletään usein pelkäksi liiketalouden opettamiseksi. Pelkkä tiedon jakaminen ei riitä, vaan opetuksessa tulee tavoitella kokonaisvaltaista yrittäjyyden ymmärtämistä ja sisäistämistä sekä kosketusta aitoon yrittäjyyteen.

Työssä selvitetään hevosalan toimijoiden käsityksiä ja toiveita siitä, mitä yrittäjyydestä tulisi opettaa ja miten yrittäjyyttä tulisi toisella asteella opettaa.

Avainsanat: hevosala, hevostalousyrittäminen, koulutus, sisäinen yrittäjyys, yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program in Rural Development

Author: Marjaana Vuollet

Title of thesis: Developing Entrepreneurship Education in the Study Program of a Groom

Supervisor: Jukka Tikkanen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 41

Increasing demands and aims have been set for entrepreneurship vocational upper secondary education and training as well as other levels of education. Entrepreneurship education has been included in study program since the early 1990's, but it is still unclear what is actually meant by entrepreneurship education and how it should be taught. Moreover, high expectations are set on entrepreneurship and its capability in increasing the well-being of our society.

The aim of this work was to find out how entrepreneurship education can be improved in the vocational upper secondary education and training, with special emphasis on development of horse entrepreneurship education. The aim was to figure out what kind of education should be given to students in equine management of vocational upper secondary education and training.

Questionnaires, interviews and innovation workshops aimed for students of equine studies were used for the study. Results were analyzed using qualitative methods, and the prioritisation questionnaire also was analyzed with quantitative methods.

Knowledge, practical skills and attitude are all needed. Entrepreneurship is largely a matter of a way of thinking and acting, and an attitude towards working. Entrepreneurship is needed in both. Entrepreneurship education means more than just teaching of business when having an own business to run, but also when working as an employee, when so-called inner entrepreneurship is needed. Success in life is more and more a question of attitude.

Nowadays the entrepreneurship education on vocational upper secondary education and on-the-job-learning is seen as teaching business. However, the delivery of information is not enough, but the aim of the education should be in holistic understanding and assimilating the nature of entrepreneurship, and getting in touch with real-life entrepreneurship.

This work clarifies the ideas and wishes of the equine branch on how entrepreneurship should be taught on vocational upper secondary education and on on-the-job-learning.

Keywords: equine branch, equine business, education, inner entrepreneurship, entrepreneurship, teaching entrepreneurship

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO	6
2 YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TEOREETTISIA PERUSTEITA	10
2.1 Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet	10
2.2 Yrittäjyyskasvatus toisen asteen opetussuunnitelmassa	11
2.3 Yrittäjyyskasvatuksen opettaminen	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
3.1 Aineistot ja menetelmät	15
3.2 Perusjoukko ja otos	15
3.3 Aineiston kerääminen ja käsittely	16
3.3.1 I Vaihe, innovaatioistunto	17
3.3.2 II Vaihe, teemahaastattelut	18
3.3.3 III vaihe, kysely	20
4 TULOKSET	22
4.1 Mitä yrittäjyydestä tulisi opettaa	25
4.2 Miten yrittäjyyttä tulisi opettaa	28
5 TULOSTEN TARKASTELU	33
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Yrittäjyyskasvatus on ollut aihealueena opetussuunnitelmien perusteissa jo vuodesta 1994. Se ei ole pelkkää liiketoiminnan harjoittamisen opettamista, vaan laaja kasvatukseen liittyvä ilmiö, jossa opitaan yrittäjyyteen liittyviä tietoja, taitoa ja asennetta.

Eri lähteissä yrittäjyyskasvatusta luonnehdittaessa korostuvat oppimisen sosiaalinen toiminta, jonka tarkoituksena on tukea oppilaiden oma-aloitteisuutta, aktiivisen elämäntapojen kehittymistä, yrittäjyyden mahdollisuuksien näkemistä sekä yrittäjien tarvitsemien taitojen ja ominaisuuksien kehittymistä. (Leskinen 2007; Ristimäki 2004; Opetushallitus 2009).

Yrittäjyyskasvatus – mitä opetetaan, miten ja miksi?

Yrittäjyyskasvatus nousi 1990-luvulla koulun aihealueeksi. Ei varmaankaan ole sattumaa, että se tapahtui laman jälkimainingeissa. Osaltaan kyse oli työllisyyden edistämisestä, mikä on myös nyt hyvin ajankohtaista. Nyt tärkeäksi seikaksi on muodostunut kansallinen kilpailukyky. Siinä pelissä tärkeitä kilpailutekijöitä ovat osaaminen, vastuullisuus ja yrittäjyys.

Onko yrittäjyyskasvatus sisäisen, ulkoisen vai pelkästään yrittäjyyden edistämistä? Onko tärkeää hallita tekniset asiat vai nousevatko sosiaaliset taidot tärkeimmiksi, kuten yhteistyökyvyt, viestintäkyvyt ja johtajuusominaisuudet? Persoonallisuuteen liittyvät ominaisuudet kuten epävarmuuden sieto, sisäinen kontrollin lähde, kyky oppia, saavuttamisen tarve ja luovuus ovat myös menestymisen kannalta tärkeitä ominaisuuksia.

Yrittäjyyskasvatus on paljolti asenne- ja arvokasvatusta. Tavoitteena on kokonaisvaltaisesti kehittää ihmisen yrittäjyyttä. Tätä koulu ja lähikasvattajat joko tukevat tai tukahduttavat. Opetuksen tulee olla kokemuksellista ja konkreettista sisältäen yritys-elämäyhteistyötä. Oppiminen voi ja saa olla kivaa!

Yrittäjyyskasvatuksen lisäämisellä ei ole tarkoitus kouluttaa kaikista yrittäjiä, vaan yleinen työnteon luonne on muuttunut siten, että yrittäjämäinen arvoperusta ja toiminta ovat

mallina kaikessa työnteossa, myös toisen palveluksessa ns. sisäisenä yrittäjyytenä. Kuka ei haluaisi työntekijäkseen oma-aloitteista, aktiivista, innovatiivista, vastuullista, joustavaa, kustannustehokasta ja hyvin muiden ihmisten kanssa toimeentulevaa henkilöä.

Hevosia Suomessa on 75 000 kpl ja määrä lisääntyy vuosittain n. 2000:lla. (Suomen Hippos ry). Hevostalleja Suomessa on n. 16 000, joista ¼ on yrityksiä ja talleista ¾ toimii maatalan yhteydessä. Uusia talliyrityksiä arvioidaan syntyvän vuosittain 100 – 200 kpl. (Kasvava hevosala. 2007). Keskimäärin 8 hevosta työllistää yhden ihmisen.

Hevosala lukuina

lämminverisiä ravureita	27 000	37 %
suomenhevosia	21 000	28 %
ratsuhevosia	17 000	22 %
poneja	10 000	13 %
hevosia yhteensä	75 000	100 %

KUVIO 1. *Hevosten määrä Suomessa 2009 (Suomen Hippos ry)*

Hevosten määrä kasvaa n. 2000 vuosittain. Varsoja syntyy n. 4200, lisäksi ulkomailta tuodaan n. 1500 hevosta vuosittain. Tuoduista hevosista 30 % on ravureita ja 70 % ratsuja ja poneja (Suomen Hippos ry).

Hevostalouden vuosittainen rahavirta on n. 830 milj. euroa, sisältäen hevosten ja tallien hoidon, hevospelitoiminnan ja hevostapahtumissa käynnit (Suomen Hippos ry). Harrastemuotoisenakin harjoitettava tallitoiminta on merkittävä hevosalan jatkuvuuden kannalta. Ja moni harrastajista siirtyy myöhemmin hevosalan yrittäjäksi. Hevosalan yrityksiä on vaikea luotettavasti arvioida, koska Suomessa ei ole kattavaa yritys- tai tallirekisteriä.

Hevosala työllistää koko- tai osa-aikaisesti yli 15 000 henkilöä. Ratsastuksen harrastajien määrä on Suomen Ratsastajainliiton mukaan 150 000. Suomen Hippoksen mukaan hevosten omistajia on 35 000. Vuosittain raveissa käy yleisönä n. 800 000, mikä eri henkilöinä tarkoittaa noin 200 000 kävijää (Suomen Hippos ry).

Tyypillistä hevosyrittäjyydelle on, että siihen siirrytään harrastuksen kautta. Hevosyrittäjillä sekä alan työntekijöillä on usein pitkä kokemus alalta ja hyvät hevostaidot, mutta tuloksekas toiminta edellyttää monimuotoista ja -alaista osaamista. Yhtenä tärkeimmistä ja yhä korostuvista osaamisalueista on yrittäjyys. Enää ei riitä, että osaa hoitaa eläimet, vaan on hallittava talouselämän lainalaisuudet ja kokonaisvaltainen kehittäminen ja liikkeenjohdollisen kokonaisuus. Yrittäjyydelle asetetaan yhteiskunnan taholta yhä enemmän toiveita ja vaatimuksia yhteiskunnan hyvinvoinnin nostajana.

Toimialan yritykset ovat usein pieniä, vain muutaman henkilön perheyriityksiä, jolloin työntekijät joutuvat toimiaan monialaisissa tehtävissä ja usein jopa yksin vastaamaan yrityksen päivittäisestä toiminnasta, jolloin yrittäjämäinen toiminta palkkatyöntekijälläkin eli ns. sisäinen yrittäjyys on tärkeää.

Vuonna 2005 Laurea -ammattikorkeakoulu toteutti kysely, johon vastasi 1100 kolmen tai useamman hevosen omistajaa (Pussinen, Korhonen, Pölönen & Varkia. 2007). Selvityksessä todetaan, että hevosalalle syntyy uusia yrityksiä enemmän kuin olemassa olevia yrityksiä lopettaa toimintaansa. Kyselyn mukaan hevosten kasvatustoiminta, ravivalmennus ja ratsastustoiminta tulevat säilymään hevosalan päätoimintamuotoina, mutta palvelutoiminta, kuten hevosten hoitopalvelut ja matkailulliset ohjelmopalvelut tulevat lisääntymään voimakkaasti. Harrastusmuotoisista talleista jopa noin neljäsosalla on aikomuksia siirtyä yritystoimintaan.

Hämeen ammattikorkeakoulun toimeksi antamaan ja Suomen Gallup Elintarviketieto Oy:n toteuttamaan Hevosyrittäjyys 2009 – kyselyyn vastasi yhteensä 295 hevosalan yrittäjää. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia ovat hevosalan yrittäjien lähitulevaisuuden kysyntä- ja kannattavuusnäkymät. Hevosyrittäjyys - kyselyn vastauksista heijastuu hevosyrittäjien luottamus tulevaisuuteen. Kyselyssä painottui, että hevosalan muuttuessa ammattimaisemmaksi tarvitaan hevostaitojen lisäksi yhä enemmän yritysosaamista. Liiketoimintaosaamisen lisäksi tarvitaan kehittämistoimia myös työssä jaksamisen parantamiseksi. (Pussinen & Thunberg. 2010).

Toimialalla tarvitaan lisää yrittäjyyteen liittyvää kasvatusta ja koulutusta. Ypäjän Hevosopistolla on toteutettu keväällä 2010 ensimmäinen hevosalan yrittäjille suunnattu puolivuotinen liiketoimintakoulutus, mikä on tarkoitettu kehittämään yrittäjien bisnes-taitoja ja sitä kautta yrittäjien liiketoiminnan kannattavuutta. Kurssin päättäjaisseminaa-rissa puhunut Vaasan yliopiston laskentatoimen ja rahoituksen professori Teija Laitinen totesi, että on yrittäjästä kiinni onnistuuko hän vuolemaan kultaa vai tyytyykö vuole-maan pelkkiä kavioita (Laitinen 2010).

Yrittäjyysopinnot ovat tärkeitä, mutta ne koetaan usein tylsiksi ja mielenkiinnottomiksi oppiaineiksi. Tässä työssä kerätään tietoa hevostalousyrittäjyyden koulutuksen kehittä-miseksi alalle opiskelevilta sekä hevosalalla työskenteleviltä. Etsitään tärkeitä yrittä-jyyden osa-alueista, joiden opetusta tulisi korostaa ja kehittää hevostalouden opetukses-sa.

Tutkimuskysymykset:

Kysymys 1.

Mitä hevostalousyrittäjän /hevostenhoitajan pitäisi osata yrittäjyydestä?

Kysymys 2.

Miten yrittäjyyttä opitaan / hyvät oppimiskäytänteet?

Opinnäytetyön päämääränä on vastata osaltaan toimialalta tulleisiin tarpeisiin ja saada vaikeaksi ja tylsäksi koetun asian opiskeluun ja opettamiseen oppimista helpottava lä-hestymistapa. Tavoitteena on selvittää hevostalousyrittäjien sekä alan yrityksissä työskentelevien henkilöiden ja eri sidosryhmien käsityksiä siitä, mitkä ovat yrittäjyydessä tärkeiksi koetut tiedot, taidot ja asenteet. Samalla kerätään myös tietoa hyvistä käytän-teistä, miten toisella asteella yrittäjyyttä kannattaa opettaa ja miten oppiminen olisi mahdollisimman mielekäästä.

2 YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TEOREETTISIA PERUSTEITA

Yrittäjyyskasvatus on ollut aihealueena toisen asteen opetussuunnitelmien perusteissa jo vuodesta 1994. Siitä huolimatta yrittäjyyskasvatus ei ole juurikaan edennyt oppilaitoksissa. Onko yrittäjyyskasvatus tietoa, taitoa vai asennetta?

2.1 Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet

Eri lähteissä yrittäjyyskasvatusta luonnehdittaessa korostuvat oppimisen sosiaalinen toiminta, jonka tarkoituksena on tukea oppilaiden oma-aloitteisuutta, aktiivisen elämäntapojen kehittymistä, yrittäjyyden mahdollisuuksien näkemistä sekä yrittäjien tarvitsemien taitojen ja ominaisuuksien kehittymistä. Ristimäki toteaa yrittäjyyskasvatuksen olevan enemmän metodi kuin sisältö (Ristimäki 2004, 47).

Yrittäjyyskasvatus on elämässä tarvittavien valmiuksien oppimista ja kehittämistä. Yrittäjyyskasvatus on oma-aloitteista ja aktiivista toimintatapaa edistävää oppimista, joka antaa oppijalle mahdollisuuden kehittää omia taitojaan. Yrittäjyyskasvatuksen tarkoituksena on auttaa oppijoita näkemään mahdollisuuksia, toimimaan aktiivisesti, ottamaan vastuuta, toimimaan ryhmässä ja pitämään lupaukset.

Yrittäjyyskasvatus ei ole pelkästään yrittäjäksi kasvattamista tai liiketaloudellisen osaamisen oppimista. Pelkkä tiedon jakaminen ja valmiuksien kehittäminen ei riitä, vaan oppimisen tavoitteena on kokonaisvaltainen asenteen, tietojen ja taitojen kehittäminen. Tosin aktiivisista, oma-aloitteisista ja mahdollisuuksia näkevistä ihmisistä tulee keskimääräistä useammin yrittäjiä.

Tietenkin yrittäjyyskasvatuksen tulee myös auttaa opiskelijaa ymmärtämään yrityksen ja yrittäjyyden merkitys niin yksilölle kuin koko yhteiskunnalle. Tavoitteena on perehdyttää opiskelija yrittäjyyteen ammattina sekä antaa tietoja ja valmiuksia yritystoimintaa varten.

Joensuun Yliopiston Lyyti –hankkeessa (Lyyti 2010) kysymykseen ”mitä yrittäjyyskasvatus on?” vastataan mm. seuraavasti: Yrittäjyyskasvatus on pitkäjänteistä asennekasvatusta, kattaen sekä sisäisen yrittäjyyden että ulkoisen yrittäjyyden. Se on elämänhallintaa, yksilön yrittäjämäisten ajattelu- ja käyttäytymismallien kehittämistä sekä erilaisten yrittäjyyden muotojen lisäämistä. Painopiste näyttää olevan siirtymässä pois päin ulkoisesta yrittäjyydestä kohti sisäisen yrittäjyyden korostamista.

2.2 Yrittäjyyskasvatus toisen asteen opetussuunnitelmassa

Opetusministeriö ohjeistaa kouluja huomioimaan yrittäjyyskasvatusta kaikessa koulutuksessa. Se tulisi sisällyttää nykyistä vahvemmin uudistuviin opetussuunnitelmien perusteisiin. Kaikkien opiskelijoiden tulee saada perustiedot yritystoiminnasta ja valmiuksista toimia yrittäjämäisesti toisen palveluksessa. Opetushallituksen mukaan yrittäjyyskasvatus koostuu kolmesta tavoitetasosta: asennetasosta, tietotasosta ja taitotasosta. Ja opetuksessa tavoitellaan yrittäjyyden edistämistä kaikissa opiskelijoissa.

Toisen asteen oppilaitoksista hevostalouden koulutusohjelmasta valmistuu hevostenhoitajia ja ratsastuksenohjaajia. Koulutusta on sekä nuorisoasteella että aikuislinjalla. Valmistuvista opiskelijoista iso osa tulee toimimaan maaseudulla yrittäjinä tai maaseutuyritysten työntekijöinä. Aikuisopiskelijoista suuri osa toimii jo maaseutuyrittäjinä.

Hevostalouden juuri uudistuneet perustutkinnon tavoitteet ja tutkinnon muodostuminen löytyvät opetushallituksen ohjeista (Opetushallitus. 2009). Siinä määritellään myös mitä opiskelijan tulee osata yrittäjyydestä (LIITE 1). Yrittäjyyden opetuksen painotuksiin ja toteuttamistapoihin voi kuitenkin jokainen koulu ja opettajat vaikuttaa paljon. Hevostalouden perustutkinnon perusteissa vuodelta 2009 todetaan opiskelijan aloitekyvystä ja yrittäjyydestä seuraavaa:

”Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoitaa oman työnsä tavoitteiden mukaan” (Opetushallitus 2009).

2.3 Yrittäjyyskasvatuksen opettaminen

Yrittäjyyskasvatuksen opettaminen on yleisesti erilaisten taitojen ja valmiuksien kehittämistä. Tarvitaan tietoa, taitoa ja asennetta. Yrittäjyyden opettajan tulee mieluummin kysyä ”Mitä opiskelijani tekevät tänään?” kuin ”Mitä minä opetan opiskelijoilleni tänään?” (Brockhaus, Hilss, Klandt & Welsch. 2001, 78). Opettajilla on paljon erilaisia mahdollisuuksia yrittäjyyskasvatuksen opettamisessa. He voivat joko suunnitella opetuksen itse tai käyttää erilaisia valmiita toimintamalleja ja käytännönläheisiä opetusohjelmia, esimerkiksi Nuori Yrittäjyys - Vuosi yrittäjä (Nuori Yrittäjyys 2010). Opetushallitus ja eri opettajakoulutusorganisaatiot järjestävät myös runsaasti erilaisia koulutuksia yrittäjyyskasvatuksen opetukseen.

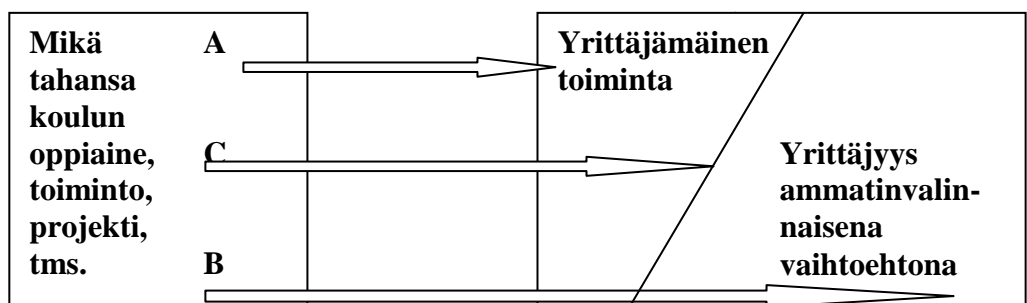
Pitkään on ollut uskomus, että yrittäjäksi synnyttään, sitä ei voi oppia. Tätä myyttiä on alettu kumoamaan. Nykyisin katsotaan, että yrittäjyyttä voi oppia ja tietoa siitä on olemassa. (Kuratko & Hodgetts. 2007, 34; Timmons & Spinelli. 2007).

Yrittäjyyskasvatus ei ole oma oppiaineensa vaan asiat pyritään viemään kaikkiin oppiaineisiin läpäisyperiaatteella, jolloin jokaisen oppiaineen opettajan tulee pohtia, mitä yrittäjyyskasvatus voi merkitä hänen aineessaan. Parhaaseen lopputulokseen päästään, jos opettajat suunnittelevat yhdessä kokonaisuuden, jossa kaikkien aineiden yrittäjyyskasvatus liittyy samaan projektiin. Näin oppilaille on mahdollisuus käyttää yhdessä aineessa hankittuja tietoja ja valmiuksia useassa aineessa. Samalla kehittyy poikkitieteellinen opetus.

Koulun yrittäjyyskasvatuksen yrittäjyys-käsitteen pohdinnasta voidaan johtaa koulun yrittäjyyden ja opettamisen ja kasvattamisen alue, jonka Ristimäki (2004, 26) kuvaa graafisesti seuraavasti:

Koulun toiminta

Yrittäjyyskasvatus

KUVIO 2. Koulun yrittäjyyskasvatukseen liittyvä toiminta (Ristimäki 2004)

Karkeasti ottaen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet voidaan jakaa kahteen osaan. Ensinnäkin yrittäjyyskasvatuksessa pyritään siihen, että edistetään opiskelijoiden yrittäjämäistä toimintaa ns. sisäistä yrittäjyyttä. Toisaalta yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on tuoda yrittäjyys esiin yhtenä ammatinvalinnan vaihtoehtona ns. ulkoinen yrittäjyys eli omistajayrittäjyys.

Mitä opetetaan ja miten? Onko yrittäjyyskasvatus sisäisen- vai ulkoisen yrittäjyyden vaiko pelkästään yrittäjyyden edistämistä. Onko se tietoa, taitoa vai asennetta? Ristimäki (2004) luokittelee opettajien tärkeiksi luettelemat ominaisuudet kolmeen tasoon:

- toiminnalliset (tekniset/teolliset ominaisuudet)
- sosiaaliset taidot, kuten yhteistyökyvyt, viestintäkyvyt ja johtajuusominaisuudet
- normatiiviset, persoonallisuuteen liittyvät ominaisuudet, kuten epävarmuuden sieto, sisäinen kontrollin lähde, kyky oppia, saavuttamisen tarve ja luovuus.

Aila Paason väitöstutkimuksen (Paaso 2010) mukaan tulevaisuuden ammatillinen opettaja on dynaaminen, joustava ja kehittymishaluinen moniosaaja ja oppimisen tutkija. Hän kehittää alaansa työelämän kanssa verkostoissa, kehittämishankkeissa ja työelämäjaksoilla. Koulutusjärjestelmä muuttuu hitaasti ja se ei ole Paason mukaan kyennyt riittävästi vastaamaan työelämälähtöisen koulutuksen haasteisiin. Hän näkee, että opiskelijoiden osallisuuden lisääminen ammatin oppimisessa ja eri oppimisympäristöissä sekä opiskelijoiden kohtaaminen yksilöinä ovat opettajien osaamisen tulevaisuuden haasteita.

Liisa Remeksen (2003) väitöstutkimuksen keskeinen teesi on, että yrittäjyyskasvatuksen oppimisjärjestelyjen on viestittävä yrittäjyydestä toimintatapana. Hänen mielestään keskeisiksi seikoiksi näyttävät nousevan keskusteleminen ja yhteistoiminta. Remes painottaa, että jos yrittäjyyskasvatuksella halutaan tavoitella yrittäjyyden lisääntymistä yhteiskunnassa, yrittäjyyskasvatuksen oppimisen järjestelyjen tulee palvella tätä tarkoitusta. Koulussa tämä merkitsee keskusteluyhteyttä ja yhteistoimintaa kaikkien siihen liittyvien toimijoidenvälillä.

Väitöstutkimuksessaan Remes (2003) toteaa mm. seuraavaa:

Yrittäjyydelle luonteenomaisten oppimisjärjestelyjen tulee lähteä oppijan havaitsemasta toiminnan tarpeesta ympäristössään. Itse asiassa tällöin ollaan myös yrittäjyydelle luonteenomaisessa lähtökohdassa, toimintaa vaativan ongelman ratkaisemissa.

Yrittäjyyskasvatuksen vastaisesti toimitaan organisaatiotoimijan kasvatamiseen tähtääviä oppimiskäsityksiä soveltaen eli koulussa tavallisia oppimisjärjestelyjä noudatettaessa. Mikäli yrittäjyyttä ei opeteta sille luonteenomaisella tavalla, vaarana on, että oppijia koulutetaan kyllä tietämään yrittäjyydestä, mutta heitä ei välttämättä sosiaalisteta toimimaan yrittäjyydelle luonteenomaisella tavalla. Yrittäjyyden opettaminen tuottaa silloin tutkijan mukaan itse asiassa sekä yrittäjyydestä tietäviä että sitä vastustavia henkilöitä. Yrittäjyyskasvatuksen sisältö voi siis olla muukin kuin yrittäjyys, koska yrittäjyyskasvatus on toimimisen tapa, ei ainoastaan opeteltava asiasisältö yrittäjyyteen.

Yrittäjyyskasvatuksen opettamisessa on Joensuun Yliopiston Lyyti -projektin mukaan monia ongelma-alueita. perinteinen luokkahuonekulttuuri sekä oppilaitoksen kulttuuri kokonaisuudessaan ja tässä johdon rooli on olennainen. Tieto yrittäjyydestä on osin sanatonta ja vaikeasti opetettavaa, joten herää kysymys, että onko opettaja itse asenteelltaan (esimerkiltään) yrittävä? (Lyyti. 2010).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Aineistot ja menetelmät

Tutkimusmenetelminä tässä työssä on käytetty sekä laadullista että määrällistä tutkimusta. Hevosyrittäjyyden koulutuksen kehittäminen pohjautuu pääosin laadulliseen aineistoon ja analyysiin. Aineisto on laadullista, ei siis numeerista. Luodaan uutta teoriaa, eikä ennakkohypoteesia ole.

Kolmas vaihe aineiston keruussa on osittain myös määrällistä tutkimusta, koska osa kehitettävistä asioista annetaan valmiiksi lueteltuna ja haastateltavan tehtävänä on priorisoida eli asettaa annettuja teemoja tärkeysjärjestyksen. Täten ainakin osa aineistosta analysoidaan kvantitatiivisesti

Aineiston keruumenetelminä käytettiin muistiin taltioitua pyöreän pöydän istuntoa eli ns. 635-menetelmää, tutkimushaastattelua sekä kyselytutkimusta, mikä toteutettiin kvantitatiivisena aineistonkeruuna puolistrukturoidun lomakkeen avulla. Pyöreän pöydän istunnon ja teemahaastattelun tulosten perusteella laadittiin Webropol – ohjelmalla kyselylomake, mikä lähetettiin sähköpostitse valitulle ryhmälle.

3.2 Perusjoukko ja otos

Hevosala työskentelee joko koko- tai osa-aikaisesti yli 15 000 henkilöä. Ratsastuksen harrastajien määrä on Suomen Ratsastajainliiton mukaan 150 000 (Suomen Ratsastajainliitto). Suomen Hippoksen mukaan hevosten omistajia on 35 000. Vuosittain raveissa käy yleisönä n. 800 000, mikä eri henkilöinä tarkoittaa noin 200 000 kävijää (Suomen Hippos ry).

Hevosalalle opiskelevia osallistui järjestetyn innovaatioistunnon kautta tutkimukseen, yhteensä kuusi opiskelijaa. Toisen vaiheen teemahaastatteluun otettiin 5 hevosalalla

toimivaa henkilöä: tallityöntekijä, ravi- sekä ratsualan hevosityrittäjät, hevostalouden opettaja sekä neuvontajärjestön edustaja.

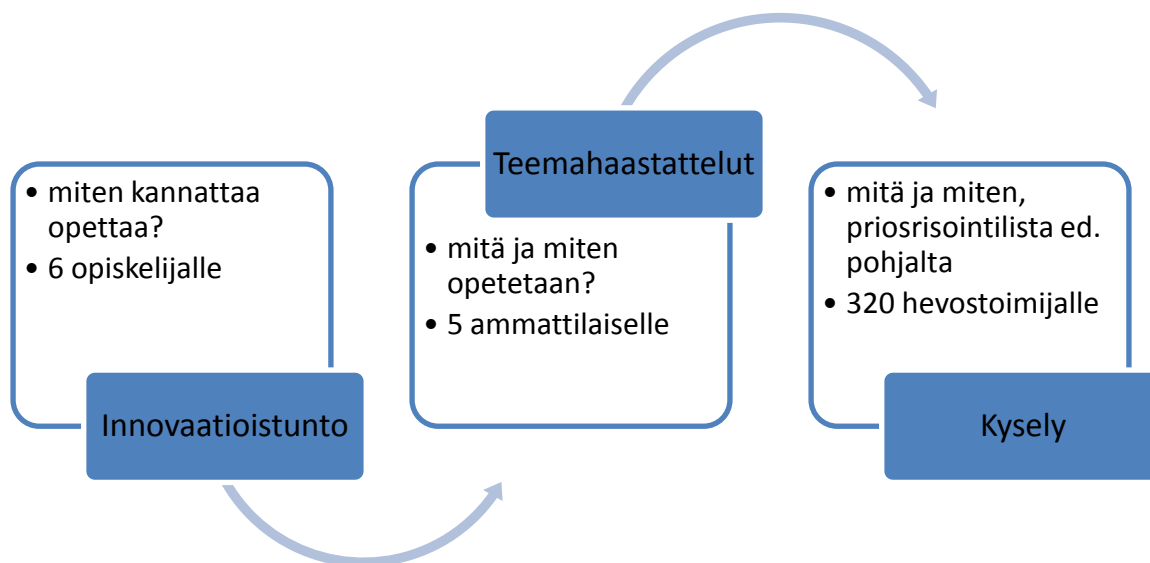
Kolmannen vaiheen sähköpostikysely lähetettiin hevostalouden opettajille, Suomen Ratsastajain Liiton jäsentälle, ravivalmentajille sekä Ruukin maaseutuopiston 3. vuosikurssin hevostenhoitajaopiskelijoille, yhteensä 319 hevosalan toimijalle. Tavoitteena oli saada mukaan hevosalan eri toimijoita.

Toisen asteen hevostalouden opetusta antavia oppilaitoksia Suomessa on 10 kpl. Suomen Ratsastajainliiton jäsentalleja on yhteensä n. 250 kpl, (ratsastuskouluja, harrastetalleja ja yksityistalleja). Valintaperusteena oli se, että jäsentalleilla opetuksesta vastaa koulutettu henkilökunta, joten näillä yrittäjillä on kokemusta hevostalouden koulutuksesta tai ainakin heidän henkilökunnallaan. Suomen Ratsastajainliiton sivustolla olevista talleista valittiin ne joilla ratsastuskoulut, joilla on sähköpostiosoite Ratsastajainliiton sivustolla. Lisäksi Suomen Ravivalmentaja ry:n jäsenistä ne, joilla on sähköpostiosoite, yhteensä 23 ravivalmentajaa

3.3 Aineiston kerääminen

Aineistoa kerättiin vaiheittain. Ensimmäinen opinnäytetyön aineistoon liittyvä keruuvaihe oli innovaatioistunnon järjestäminen Oulun seudun ammattiopiston Pudasjärven yksikön kuudelle hevosalan opiskelijalle.

Toisessa vaiheessa teemahaastatteluun valittiin viiden hengen otos eri hevosalojen toimijoita, jotka teemahaastateltiin. Kolmannessa vaiheessa ensimmäisestä ja toisesta vaiheesta saatujen tulosten perustella laadittu priorisointilista lähetettiin valitulle, 319 hengen ryhmälle sähköpostikyselynä.

KUVIO 3. Aineiston kerääminen

3.1.1 I Vaihe eli innovaatioistunto

Ensimmäisessä vaiheessa kerättiin tietoa hevostalousyrittäjyyden koulutuksen kehittämiseksi alalle opiskelevilta Oulun seudun ammattiopiston Pudasjärven yksikön toisen ja kolmannen vuoden hevostenhoitaja- ja ratsastuksenohjaajaopiskelijoilta. Tavoitteena oli kerätä tietoa hevostalousyrittäjyyden koulutuksen kehittämiseksi alalle opiskelevilta.

Pyöreän pöydän istuntoon osallistui kuusi opiskelijaa, kaksi heistä oli jo aiemmin toisen asteen koulutuksen suorittanutta (lukio tai ammatillinen oppilaitos) ns. henkilökohtaisella opetussuunnitelmalla opiskelevaa ja neljä oli aikuisten monimuotokoulutuksessa opiskelevaa, jotka toimivat opintojensa ohessa hevosalan yrittäjinä.

Ryhmään valittiin aikuisia opiskelijoita, jotka toimivat hevosalan yrittäjänä tai joilla opiskelut olivat loppuvaiheessa. Osallistujina oli sekä aikuisten monimuoto-opiskelijoita että päiväopiskelijoita. Ryhmään tulevat opiskelijat valitsi Pudasjärven yksikön hevostalouden lehtori Leena Ylitalo, koska hän tunsi opiskelijat ja heidän taustansa paremmin.

Innovaatioistunnossa käytettiin osallistavana menetelmänä ns. 635-tekniikkaa eli muistiin taltioitua pyöreän pöydän istuntoa (Tikkanen 2010). Tämä menetelmä oli valittu nimenomaan tälle ryhmälle, koska ryhmä oli pieni ja haluttiin ideoiden syvällisempää ja perusteellisempaa pohdintaa. Uskoimme, että tämä aikuisempi, jo opintojen loppuvaiheessa oleva ryhmä kykenisi siihen hyvin. Menetelmän hyviä puolia oli myös, että se pakotti opiskelijat rauhassa pohtimaan ideoita, kirjallinen vuorovaikutus jäsenten kesken ja selkeä aikabudjetti.

Innovaatioistunnon kysymys oli: Miten yrittäjyyttä pitäisi opettaa?

Innovaatioistunnon kulku:

Ennakovalmisteluna varataan ryhmätyötila sekä paperit ja kynät osallistujille.

1. Tilaisuuden avaus ja tehtävän kuvaus
2. Ryhmässä on kuusi osallistujaa, jotka työskentelevät yksin keskustelematta muiden kanssa. Jokaiselle ryhmän jäsenelle jaetaan kolme tyhjää korttia, joihin tulee kirjoittaa yksi idea kuhunkin korttiin innovaatioistunnon tehtävän mukaisesta aiheesta.
3. Kortit siirretään seuraavalle osallistujalle istunnon ohjaajan määrittämän ajan kuluttua.
4. Näin saatuihin kiertäviin kortteihin kirjattuja ideoita pyritään kehittämään edelleen käyttäen lähtökohtana viimeksi kirjoitettua ideaa.
5. Tehtäväkortteja kierrätetään yhteensä 5 kertaa myötöpäivään (suositus 5-6-7-8-9 minuutin välein ja viimeinen kirjoitusaika 10 minuuttia) yhteensä aikaa kuluu n. 45 minuuttia
6. Kerätään kortit pois
7. Yhteenveto

Tämän innovaatioistunnon tuloksia käytettiin myöhemmin osana III vaiheen haastattelun tulevaa priorisointilistaa.

3.1.2 II Vaihe eli teemahaastattelut

Toinen vaihe toteutettiin haastattelemalla ja siinä oli menetelmänä teemahaastattelu. Menetelmän valintaperusteena oli, että teemahaastattelu on strukturoitua haastattelua väljempi haastattelumuoto.

Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelua on käytetty paljon kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia (Hirsijärvi & Hurme. 2004, 197).

Haastattelu kohdentuu siis tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan, eikä teemahaastattelu edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaattua yhteistä kokemusta. Siten se lähtee oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Haastateltavien elämysmaailma ja heidän määritelmänsä tilanteista ovat teemahaastattelussa etusijalla. Tämä tuo tutkittavien äänen kuuluviin ja vapauttaa pääosin haastattelun tutkijan näkökulmasta. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että yksi haastattelun aspekti, haastattelun aihepiirit eli teema-alueet, on kaikille sama (Hirsijärvi & Hurme. 2008).

Teemahaastattelun ensimmäisessä vaiheessa tehdään taustatyö eli suunnitellaan tulevaa tutkimusta ja haastattelua mm. suunnitellaan haastattelulomake ja sen teemat. Sen jälkeen seuraa haastattelun toteutus ja siinä eteneminen suunnitelman mukaan. Haastateltujen jälkeen seuraa vielä analysointivaihe, mikä on yhteenveto saadusta aineistosta.

Haastateltavaksi valittiin viisi henkilöä. Valinnan tavoitteena oli saada hevosalan eri toimijoita mukaan. Haastateltavina olivat pitkään alalla toiminut ravivalmentaja, vasta alan oppilaitoksesta valmistunut ratsastuskouluyrittäjä, tallityöntekijä, hevosalan opettaja sekä neuvoja. Haastatteluista neljä toteutettiin henkilökohtaisella haastattelulla ja yksi suoritettiin puhelinhaastatteluna. Haastattelussa käytettiin puolistrukturoitua lomaketta (LIITE 2).

Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja haastattelut purettiin kirjoittamalla ne auki. Saatu aineisto analysoitiin luokittelemalla se ensin teemoittain ja tarvittaessa lisättiin alaluokkia, jotta saatiin riittävä tarkkuus poikkeavista kannanotoista, jotta voitiin ottaa kantaa kaikkiin. Teemahaastattelun toteutukseen menee yllättävän paljon aikaa. Alkuperäinen suunnitelma oli haastatella 10 – 15 hevosalan henkilöä eri toimialoilta. Mutta menetelmä on työläs ja viideltä erityyppiseltä hevosalan ammattialiselta saadulla haastattelumateriaalilla päästiin jo melko hyvään tulokseen. Vastauksissa alkoivat samat teemat toistua ja lisähaastatteluilla ei välttämättä olisi saatu paljoa uutta tietoa.

Kaikki haastateltavat olivat toimineet hevosten kanssa vähintään 20 vuotta, alussa tosin vain hevosharrastajina ja myöhemmin siitä oli tullut ammatti. Kokoaikaisen toimeentulonsa hevosseudesta saivat kaikki muut haastateltavat, paitsi neuvojana toimiva henkilö, hänelle hevosseuden yrittäjät olivat vain osa asiakaskuntaa.

Hevosalan koulutustaso vaihteli haastateltavilla muutaman opintopisteen kurssista hevosseuden AMK agrologitutkintoon. Hevosseuden koulutusta oli mm. armeijan eläinlääkintäkoulu, hevostenhoitaja, Savonia Ammattikorkeakoulun Equine Studies, kengitysseppä, ravivalmentajan ammattitutkinto, ratsastuksenohjaaja, valjasseppä, agrologi AMK hevosseuden suuntautumisvaihtoehto tai maaseutuyrittäjä suuntautumisvaihtoehtona hevosseudenyrittäminen. Monella haastatelluista oli useampi hevosalan tutkinto tai muu koulutus hevosseudelta.

3.1.3 III Vaihe eli kysely

Ensimmäisen vaiheen pyöreän pöydän istunto ja toisen vaiheen teemahaastattelu tuottivat listan siitä, mitä ja miten yrittäjyyttä tulisi opettaa, kolmannen vaiheen haastattelua varten. Saadun listan perusteella laadittiin kyselylomake, mikä lähetettiin sähköpostilla valitulle ryhmälle. Tämän kyselyn tavoitteena oli saada priorisoitua tärkeät yrittäjyyden osa-alueet, joiden opetusta tulisi korostaa /lisätä/kehittää hevosseuden yrittäjyyden opetuksessa. Sekä miten yrittäjyyttä opitaan ja mitkä ovat hyvät oppimiskäytänteet.

Kyselyyn valittiin eri hevostoimialojen edustajia sekä hevostenhoitajaksi opiskelevia viimeisen vuosikurssin opiskelijoita. Kysely lähetettiin Webropol – ohjelmalla sähköpostikyselynä. Kysely lähetettiin kaikkiaan 319 hevosalan ammattilaiselle. Sähköpostikysely uusittiin, jotta saatiin riittävä vastausprosentti. Vastauksia saatiin 136, eli vastausprosentti oli 43.

	lähetetty kpl	vastauksia	vastaus %
SRL talliyrietykset	225	86	38
Hevoskoulujen opettajat	48	25	52
Ravivalmentajat	23	11	48
Hevosopiskelijat	23	14	61
Yhteensä	319	136	43

KUVIO 4. *Lähetetyt kyselyt ja saadut vastaukset*

Kyselyyn valituista 225 oli Suomen Ratsastajainliiton (SRL) hyväksymää tallia. Nämä ovat ratsastuskouluyllyrittäjiä tai monialaisia talliyrittäjiä, joilla useimmiten oli myös ratsastuskoulutoimintaa. Osoitetiedot saatiin Suomen Ratsastajainliiton verkkosivustoilta talliyrittäjien listalta.

Yhteensä 23 ravivalmentajille lähetettiin kysely, heidän osoitetietonsa saatiin Suomen Ravivalmentajat ry verkkosivustoilta. Kysely lähetettiin kaikille listalla oleville valmentajille, joilla oli sähköpostiosoite Ravivalmentajien sivustolla.

Kolmantena ryhmänä kyselyyn valittiin hevosalan opettajia seitsemästä toisen asteen hevosalan oppilaitoksesta. Heidän osoitetiedot saatiin koulujen nettisivustoilta, yhteensä 48 opettajaa.

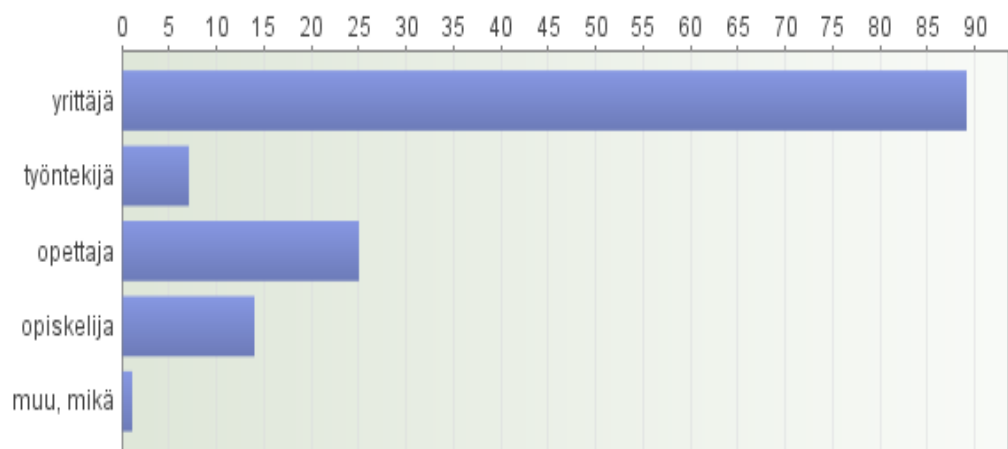
Lisäksi kysely lähetettiin Ruukin Maaseutuopiston kolmannen vuoden hevostenhoitajaopiskelijoille, yhteensä 23 henkilölle.

Kyselyyn vastanneiden taustatiedot on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa.

4 TULOKSET

4.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

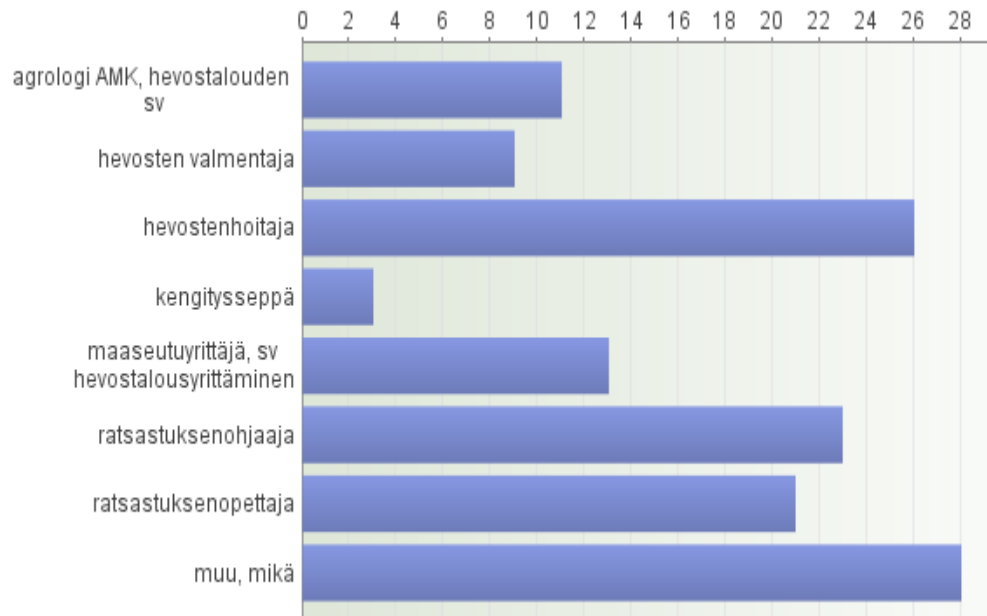
Kysely lähetettiin sähköpostilla Webropol – ohjelmalla kaikkiaan 319 hevosalan ammattilaiselle. Vastauksia saatiin 136, eli vastausprosentiksi muodostui 43. Kysely lähetettiin yrittäjille, opettajille ja opiskelijoille. Osassa yrityksistä työntekijä on vastannut kysymyksiin ja yksi vastaajista on ollut koulutuksen järjestäjä.

KUVIO 5. Vastaajien pääasiallinen tehtävä hevosalalla

Vastaajista hevosalan eri yrittäjiä oli 89. Tämä antaa kattavan kuvan hevosyrittäjien mielipiteistä yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi. Hevoskoulujen opettajia oli 25 ja lisäksi hevosalan opiskelijoita 14 kpl. Työntekijöitä vastaajissa oli kuusi ja yksi koulutuksen järjestäjä.

Vastaajien hevosalan koulutusta koskevaan kysymykseen vastasi 134 henkilöä. Vastauksista selviää, että hevosalalla toimitaan hyvin vaihtelevilla koulutuksilla.

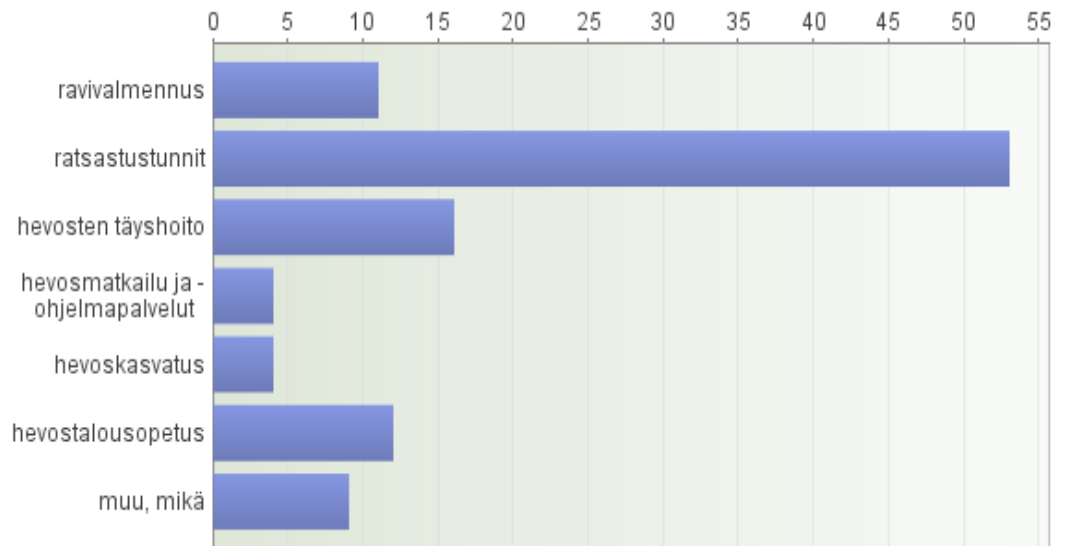

KUVIO 6. Vastaajien hevosalan koulutus

Yleisimmät koulutukset vastaajilla olivat hevostenhoitaja, ratsastuksenohjaaja ja ratsastuksenopettaja.

Kohtaan muu koulutus tuli yhteensä 28 vastausta. Näissä yleisimmin mainittiin hevosharrasteohjaaja, Masteropettaja tai agronomin tutkinto. Monella vastaajista oli useita hevosalan tutkintoja. Tyypillisenä lisäkoulutuksena perustutkinnon lisäksi oli jokin erikoisammattitutkinto kuten tallimestari, kengitysseppä tai hevostenvalmentaja.

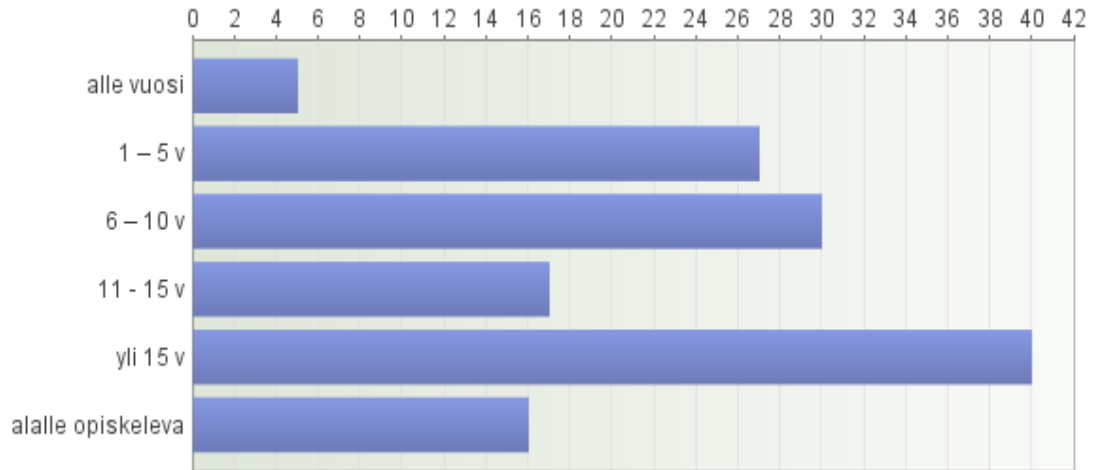
Toimialaa koskevaan kysymykseen vastasi 109 henkilöä.

KUVIO 7. Vastaajien pääasiallinen hevostoimiala

Suurin osa vastaajista toimii ratsastuskouluissa, yhteensä 53 kpl. Hevosten täyshiitoa oli 16 tallilla ja ravivalmennusta 11 tallilla. Hevosmatkailu ja – ohjelmalveluiden sekä hevoskasvatuksen alan yrittäjiä oli yhteensä 8 kpl. Lisäksi oli mainintoja muusta yritystoiminnasta, kuten vaellusratsastus, kengitys, siittola, matkailu ja täyshoito, ylläpito/valmennustalli ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta.

Työsuhteen kestoa tai toimintaa yrittäjänä koskevaan kyselyyn kohtaan vastasi yhteensä 135 henkilöä.

KUVIO 8. Vastaajien työsuhteen kesto tai toiminta yrittäjänä

Yli 15 vuotta hevosalan yrittäjinä toimineita oli vastaajista 40 kpl. Lisäksi 17 oli ollut yrittäjä yli 10 vuotta ja 30:llä oli kokemusta yrittäjyydestä 6-10 vuotta, joten vastaajilla oli erittäin paljon kokemusta hevosalalta.

4.1 Mitä yrittäjyydestä tulisi opettaa

Teemahaastattelun viiden hevosalan toimijan vastauksissa korostui ammattimainen asenne siinä, että tekemisestä pitää saada palkka. Tärkeinä pidettiin selkeää liikeidean hahmottamista, tuotantokustannuslaskentaa ja rohkeaa tuotteistamista. Lisäksi vastauksissa todettiin, että prosessien pitää olla hallinnassa ja laatuajattelu jokapäiväistä toimintaa.

Haastateltavat painottivat oikeaa asennetta kaikkeen työntekoon; vastuuta, varmuutta, sitoutumista ja luotettavuutta eli sisäisen yrittäjyyden oppimista ja oivaltamista.

Omasta jaksamisesta huolehtiminen koettiin tärkeäksi, työ ja lepo on pystyttävä pitämään järkevässä suhteessa, yrittäjänkin on saatava vapaapäivänsä.

Vastauksena kysymykseen ”Mitä yrittäjyydestä tulisi opettaa” saatiin seuraavia tuloksia (viisi eniten mainittua) viidelle hevosalan ammattilaiselle tehdyssä teemahaastattelussa:

- tehokas, taloudellinen toiminnanhallinta
- asenne
- tuotteistaminen
- asiakaspalvelu
- henkilöstöhallinta

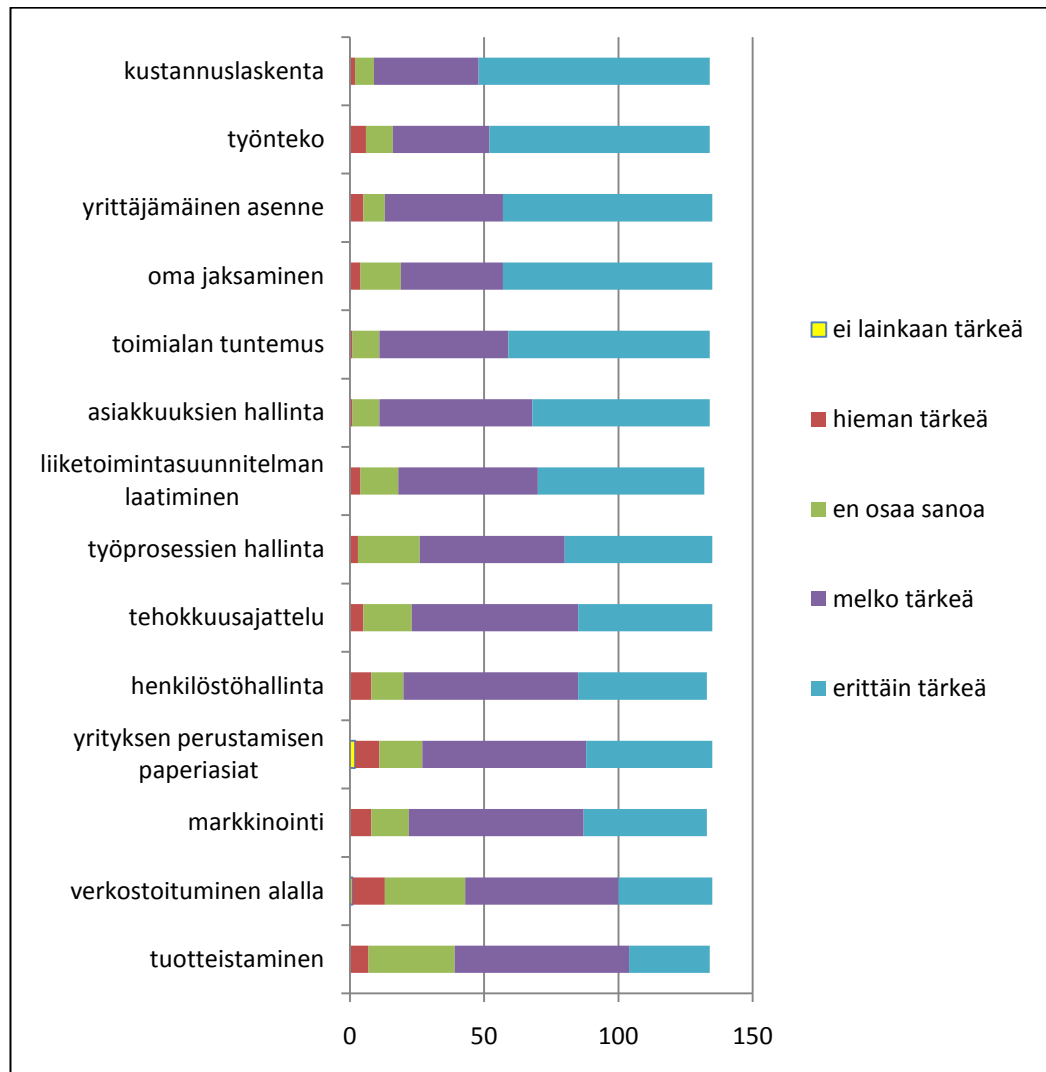
”Seurattas menestyneiden, pitkään toimineiden tallien toimintaa. Opettajakin vois perehtyä miten isossa yrityksessä tehdään. Kaikella tekemisellä pitää olla merkitys yrityksen kannalta ja tekemisestä pitää saada palkka” kertoo teemahaastateltu ravivalmentaja.

”Johtamisen tason on noustava erityisesti hevosaloilla, selkeä tavoite ja tahtotila puuttuu” toteaa teemahaastateltu neuvoja.

”Uskalletaan tuotekehittää sitä omaa tuotetta niin, että asiakkaat osaa sen ostaa tai haluaa sen ostaa ja lisäksi se, että osataan hinnoitella oikein niin, että se yritystoiminta olis kannattavaa, koska just peruslähtökohtahan on se, että se yrittäjyys kannattaa” toteaa teemahaastateltu opettaja.

Teemahaastattelun pohjalta tehtiin lista kolmannen vaiheen haastattelua varten. Saadun listan perusteella laadittiin kyselylomake, mikä lähetettiin sähköpostilla valitulle ryhmälle. Tämän kyselyn tavoitteena oli saada priorisoitua tärkeät yrittäjyyden osa-alueet, joiden opetusta tulisi korostaa / lisätä / kehittää hevosalan yrittäjyyden opetuksessa.

Kyselyyn osallistuvia pyydettiin arvioimaan seuraavien osa-alueiden tärkeys valitseamalla asteikolta mielipidettä vastaava vaihtoehto.

KUVIO 9. Opetettavien asioiden tärkeysjärjestys

Vastaajat pitivät kustannuslaskentaa tärkeimpänä osaamisalueena, mitä tulisi opettaa hevostalouden opiskelijoille. Seuraavaksi tärkeimmiksi nähtiin työn tekemisen ja yrittäjämäisen asenteen opettaminen. Omasta jaksamisesta huolehtimaan oppiminen koettiin varsin tärkeäksi kuten myös toimialan tuntemus ja asiakkuuksien hallinta.

Kyselylomakkeella oli mahdollisuus myös kommentointiin. Siihen vastasi 33 kyselyyn osallistuneista. Yli puolet kommentoijista korosti yrittäjämäistä asennetta, tehokkuusajattelua ja oikeaa asennetta työntekoon. Samalla vastaajat kuitenkin pohtivat miten asennetta voidaan opettaa. Toinen tärkeäksi koettu osa-alue avoimissa vastauksissa oli talouden suunnittelu; erityisesti kustannuslaskenta ja liiketoiminnan suunnittelu.

Kyselyyn vastanneet henkilöt kirjoittivat mm:

” Perustamispaperit saa kyllä helposti tehdyksi, mutta niiden taustalla oleva liiketoimintasuunnitelma ja taloussuunnitelma vaativat uusilta paljon. Tähän olisi syytä panostaa”. ”Myös miten hinnoittelet hevosityrityksen tuotteet, pitää saada palkkaa sekä itselle että työntekijöille”. ” Hinnoittelua vaikeuttaa harmaa talous, johon vaikea puuttua”.

Tosin eräs vastaajista arveli, että peruskoulupohjaisilla linjoilla yrittäjyyden opettaminen lienee silkkä mahdottomuus, koska asiat ovat liian isoja kokonaisuuksia hallittavaksi nuorille. Asiakaspalvelu, markkinointi ja kansainvälisyys mainittiin myös tärkeinä osaamisalueina, kun yrittäjyyttä opetetaan.

”Hevosala on jatkuvasti muuttunut ja muuttuu edelleen asiakaspalvelusuuntaisemmaksi. Kaikki siihen liittyvä + reklaamaatioiden käsittely yms. ovat erittäin tärkeitä opetuksessa” totesi kyselyyn vastannut hevostoimija.

4.2 Miten yrittäjyyttä tulisi opettaa

Innovaatioistunnossa saatujen hevostalouden opiskelijoiden vastauksissa korostui käytäntölähtöisyys ja halu tutustua yrittäjien elämään konkreettisesti. Yritysvierailuja sekä yrittäjien vierailuja koululle toivottiin. Myös erilaiset harjoitusyritykset koettiin mielekkäiksi oppimisympäristöiksi.

Työssäoppimispaikkaa opiskelijat pitivät yhtenä tärkeimmistä mahdollisuuksista oppia yrittäjyyttä. Työssäoppimispaikkojen valintaan ja työssäoppimisen ohjaamiseen tulee kiinnittää huomiota siten, että opiskelijat todella oppivat niissä myös yrittäjyyteen liittyviä asioita. Innovaatioistunton osallistunut aikuisopiskelija piti tärkeänä, että työssäoppimispaikassa perehdytään myös yrityksen paperitöihin ja kannattavuuteen. Hän tote-

si, että on hyvä tuoda yritystoiminnan realistisuus esille myös työssäoppimispaikassa ja työ ei saisi olla pelkkää lannan luontia.

Vastauksena kysymykseen ”Miten yrittäjyyttä tulisi opettaa” saatiin seuraavia tuloksia (viisi eniten mainittua) kuudelle hevosalan opiskelijalle järjestetyssä innovaatioistunnossa.

- harjoitusyritys
- yritysvierailut erilaisiin yrityksiin
- yrittäjien vierailut koululla; luennot, tarinat yms.
- ammattitaitoinen ja innostava opettaja, opiskelijoiden taso huomioiden
- työssäoppiminen myös yrittäjyyttä, ei pelkkää lannan luontia

Teemahaastattelussa hevosalan ammattilaiset painottivat oikeanlaista asennetta yrittäjyyteen ja kaikkeen työntekoon, sekä tutustumista menestyneisiin, pitkään toimineisiin yrityksiin. Tämä voidaan toteuttaa sekä yritys- että yrittäjävierailuilla. Myös opettajille on tärkeää päästä tutustumaan hevosalan yritysten toimintaan ja sillä tavalla pitää osaamistaan yllä.

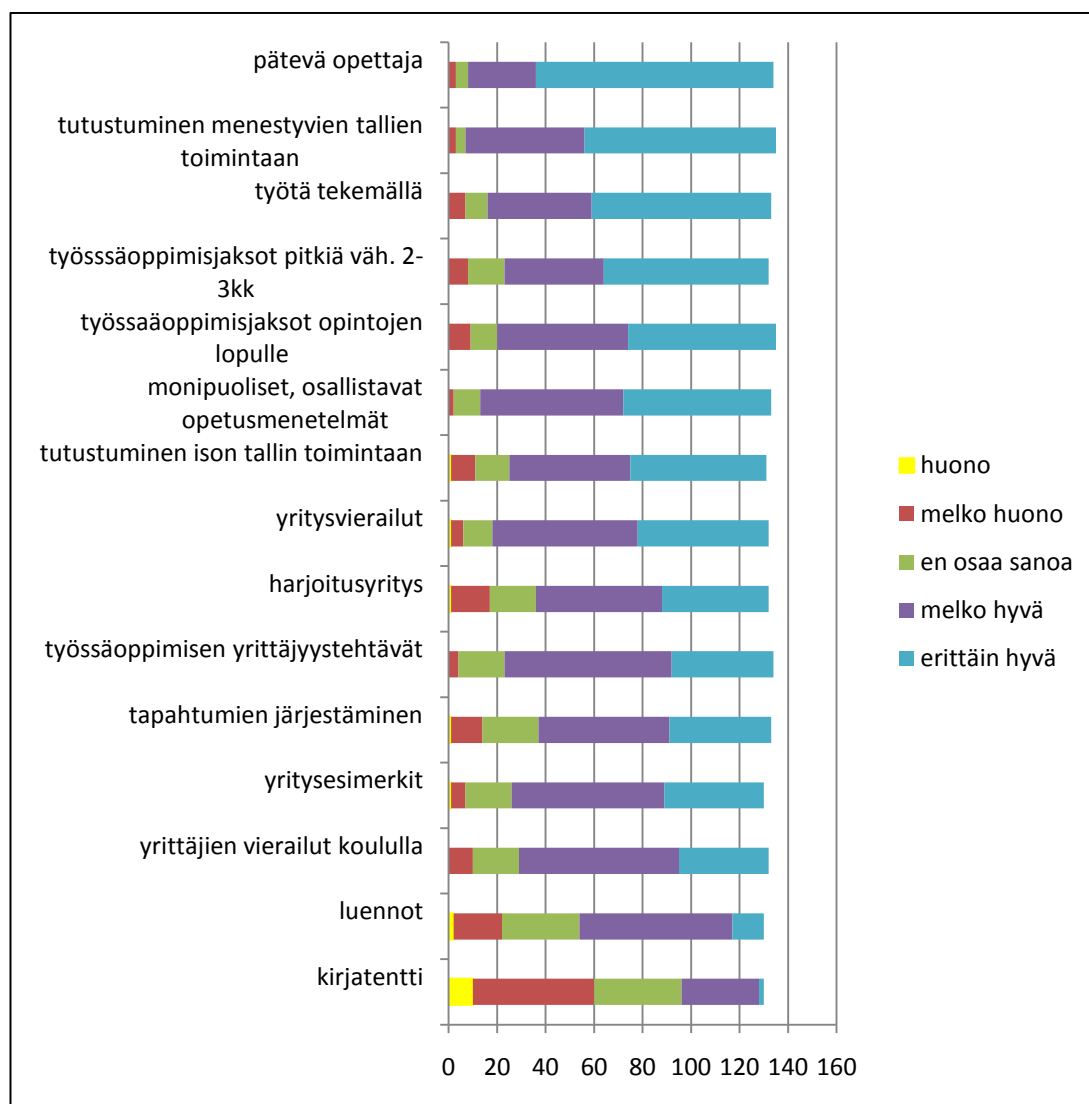
Parhaiten yrittäjyyteen alan opiskelijat pääsevät tutustumaan haastateltavien mielestä huolella valittujen ja toteutettujen työssäoppimisjaksojen avulla. Tärkeinä nähtiin, että työssäoppimisjaksot ovat riittävän pitkiä ja työssäoppimistehtäviin sisältyvät riittävän laajat yrittäjyyteen liittyvät osiot.

”Sen teoriaopetuksen määrän kanssa kannattasi olla sillai varovainen, koska sillä saadaan kyllä tapettua noitten opiskelijoiden mielenkiinto koko aiheeseen”.

”Se ei sitten ole mikä tahansa paikka mihin mennään työssäoppimimaan, vaan tarkoin valittu paikka, josta saisi kokonaisvaltaisesti tietää sen, että miten se hevosyritys toimii. Ja siihen sopivat tehtävät, jolla pystys sitten analysoimaan työssäoppimista” totesi teemahaastateltu hevosalan opettaja.

”Kuvattais ja seurattas isojen tallien toimintaa, että miten siellä tehdään homma alusta loppuun, mikä siinä toiminnassa on tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää. Ammattilaisten työn seuranta on tärkeää ja opettajakin voisi perehtyä siihen, että kuinka homma tehdään. Miten saadaan yritys ja hevoset menestymään ja voimaan hyvin. Malliesimerkkejä siitä, että miten homman pitää toimia. Tämä tehokkuusajattelu pitää olla yritystoiminnassa aina mukana” totesi teemahaastateltu ravivalmentaja.

Sähköpostitse toteutetun Webropol-kyselyn avulla hevosalan toimijoita pyydettiin arvioimaan seuraavia opetusmenetelmiä / oppimistapoja valitsemalla asteikolta mielipidettä vastaava vaihtoehto

KUVIO 10. Vastaajien näkemys siitä, miten yrittäjyyttä tulisi opettaa

Pätevää opettajaa pidettiin kaikkein tärkeimpänä yrittäjyyden oppimisessa. Opettajan hyvään ammattitaitoon ja pätevyyteen liittyy myös tärkeäksi koettu monipuolisten ja osallistavien opetusmenetelmien käyttö.

”Edellä mainittujen keinojen tehokkuus on kiinni ennen kaikkea opettajan tai luennoitsijan kokemuksesta ja taidoista. Opettajalla tulisi olla erittäin laaja-alainen kokemus asiasta. Samoin työssäoppimisjaksojen onnistuminen ja hyödyllisyys riippuvat työpaikkaohjaajan panoksesta ja siitä, kuinka hän perehdyttää opiskelijaa yrityksen sisälle” totesi kyselyyn vastannut hevostoimija avoimessa kysymyksessä.

Tutustumista menestyneiden tallien toimintaan ja vierailut yrityksissä koettiin seuraaviksi tärkeimpinä keinoina oppia yrittäjyyttä.

”Mitä monipuolisemmin pääsee tutustumaan erilaisiin yrityksiin ja työskentelemään niissä, sitä paremmin osaa rakentaa omaa ja oppii monia hyviä ja huonoja asioita eri paikoista” totesi kyselyyn vastannut.

Kolmanneksi ja neljänneksi tärkeimpinä osa-alueina vastauksissa pidettiin sitä, että työssäoppimisen jaksot olisivat pitkiä (vähintään 2 – 3 kuukautta) ja ne kannattaisi sijoittaa opiskelujen loppupuolelle.

”Se ei saa olla pelkkää lannan luontia ja käytävän lakaisua”.

”Työskentelyn aikana talouden merkitys on ymmärrettävä koko ajan, taloudellisuus kaikessa tekemisessä!”

”Onnistuminen ja hyöty opiskelijalle riippuvat työssäoppimispaikan tasosta ja tarpeesta ohjata työhön, sekä työskennellä yhdessä työyhteisönä”. totesivat kyselyyn vastanneet.

Kyselylomakkeella oli mahdollisuus myös kommentoida avoimesti. Siihen vastasi 24 kyselyyn osallistuneista. Avoimissakin vastauksissa korostui pätevän ja osaavan opettajan tärkeys, jolla olisi mielellään omakohtainen kokemus yrittäjyydestä

Toiseksi eniten avoimessa kysymyskentässä oli kommentteja siitä, että yrittäjyysopinnoissa tulisi tutustua kannattavien tallien toimintaan.

”Tutustumistallien ei välttämättä tarvitse olla suuria ja menestyviä, pienen ja ”yrittäjän elättävän” tallin ideat saattavat olla hyödyllisiä ja helpommin hyödynnettävissä kuin suurten investointien yrityksillä.” totesi kyselyyn vastannut .

Vastaaajien mielestä työssäoppimiseen tulisi panostaa entistä enemmän. Työssäoppimispaikoiksi tulisi valita alalla pitkään toimineita ja menestyneitä talleja sekä ohjaajalla on

oltava riittävät tiedot ja taidot. Myös taloudellisten taitojen oppiminen sekä yleensäkin tehokkuusajattelu mainittiin.

”Valitettavasti yrittäjyyttä ei opi kirjoista vaan pitää olla halu tehdä sitä työtä päivästä toiseen. Yrittäjän arki on myös monipuolista ja pitää olla monen alan asiantuntija, joten mikään oppi ei ole myöskään turha. Markkinointi, verotus, työehdot, kustannuslaskenta, kirjanpito jne. ovat tärkeitä” totesi kyselyyn vastannut.

Luennot ja kirjalliset koettiin kyselyn mukaan huonoimmiksi menetelmiksi opettaa yrittäjyyttä toisen asteen hevostalouden opiskelijoille.

5 TULOSTEN TARKASTELO

Hevosyrittäjyyden opiskelu on paljolti samanlaista kuin muunkin yrittäjyyden. Yrittäjämäinen toiminta eli ns. sisäinen yrittäjyys on paljolti asennekasvatusta. Ja tässä toimivat ne opit mitä yrittäjyyskasvatuksesta yleisesti kirjoitetaan ja miten niitä opetetaan. Tuloksissa korostuu yrittäjämäisen asenteen oppiminen ja oivaltaminen.

Tietoja on helppo opettaa, taitojen oppiminenkin onnistuu useimmilta opiskelijoilta ja monelta opettajalta onnistuu niiden opettaminen. Mutta miten opitaan asenne?

Erityisesti yrittäjien vastauksissa korostuu kustannustehokkuus ja se, että kaikesta tekemisestä täytyy saada palkka. Hevosharrastus ja hevosyrittäjyys pitää osata erottaa ja sen ymmärtämiseen tarvitaan kustannuslaskennan ja tuotteistamisen osaamista sekä työprosessien hallintaa.

Alan erityispiirteenä on se, että hevosyrittäjyys lähtee useimmiten harrastuspohjalta, jolloin rajanveto harrastamisen ja yrittäjyyden välillä muodostuu usein hankalaksi. Missä vaiheessa lemmikit ja harrastehevokset muuttuvat yritystoiminnaksi ja tuotantovälineiksi? Yrittäjien vastauksissa korostuu se, että täytyy osata tuotteistaa riittävän pitkälle, toimia asiakaslähtöisesti ja kaikesta tekemisestä täytyy saada palkka. Tässä painottuvat toimialaosaaminen ja sen erikoispiirteet

Tulokset perustuvat sekä laadulliseen että määrälliseen analyysiin. Haastateltavat ja innovaatioistuntoon osallistujat valittiin harkinnanvaraisesti. Postikyselyssä tavoiteltiin ns. kokonaisotantaa, eli kyselyn lähettämistä kaikille kohderyhmän edustajille.

Suomen Ratsastajainliiton hyväksytyjen tallien listalla olevat tallit olivat sikäli hyvä ryhmä, että Suomen Ratsastajainliiton hyväksymisvaatimusten vuoksi näillä talleilla täytyy olla ammatillista koulutusta ratsastusyrittämiseen. Arveltavasti he myös siksi pystyvät arvioimaan koulutusta varsin hyvin.

Suomen Ravivalmentajat ry:n ravivalmentajalistalla on Suomessa asuvia valmentajia lähes 200, mutta vain 23 näistä oli sähköpostiosoite Ravivalmentajat ry:n sivustolla. Koko ravivalmentajien perusjoukosta otos jäi näin ollen pieneksi ja tästä otoksesta

vain 11 vastasi kyselyyn, joten ei saavutettu kohderyhmää riittävän laajalti, jotta priorisointitehtävän tulokset olisivat täysin yleistettävissä koko kohderyhmään. Silti tulokset ovat riittävän luotettavia opetuksen kehittämislinjoja haettaessa.

Sähköpostikyselyn tuloksissa korostui, että suurinta osaa priorisointilistalla olevista aiheista pidettiin tärkeinä tai melko tärkeinä. Kenties parempi kyselymuoto olisi ollut menetelmä, missä vastaajalle annetaan 100 pistettä ja ne saa jakaa haluamallaan tavalla eri kohteille. Myös menetelmä, missä voi valita viisi tärkeimmäksi kokemaansa osaluetta, olisi ehkä antanut selkeämmät erot eri ryhmien välille.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nykyisin yrittäjyyskasvatus on paljolti perinteistä liiketalousosaamisen opettamista. Hevosalan opiskelijoista suurehko osa päätyy jossain vaiheessa alan yrittäjiksi tai ainakin he toimivat pienehköillä talleilla työntekijöinä, joissa korostuu yrittäjämäinen toiminta ns. sisäisenä yrittäjyytenä.

Hevosyrittäjyydelle on ollut tyypillistä, että alan yrittäjiksi on ryhdytty pitkäaikaisen hevosharrastuksen kautta. Nykyisin on havaittavissa, että alalle tulee yrittäjiä myös muista ammateista, jotka ovat harrastaneet hevosia vain vähän aikaa. He tuovat hevosalalle uudenlaisia näkemyksiä asiakkuuksien hallintaan sekä laaja-alaisempaa liiketaloudellista ymmärtämystä. Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää näiden yrittäjien menestystekijöitä.

Hevostalouden opiskelijoiden käsityksiä ja mieltymyksiä sekä onnistumisen kokemuksia hyvistä oppimiskäytännöistä ja tärkeiksi koetuista yrittäjyyden asioista voisi tutkia enemmän, vaikka kyselemällä laajemmin toisen asteen koulutuksesta valmistuneilta hevostenhoitajilta ja ratsastuksenohjaajilta muutaman vuoden kuluttua heidän valmistumisestaan.

Tässä opinnäytetyössä opiskelijoiden mielipiteet tulivat esille kohtalaisesti (innovaatioistunto ja kyselytutkimus yhdelle vuosikurssille). Laajempi tutkimus auttaisi kohdentamaan opetusta paremmin ammatissa tärkeiksi koettuihin asioihin ja ohjaisi kouluja suunnittelemaan opetuksen käytännön järjestelyjä opiskelijalähtöisemmäksi. Ja antaisi yksittäisille, innokkaille ja innovatiivisille opettajille tukea oman työnsä eteenpäin viemiseksi.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

Brockhaus, R., Hilss, G., Klandt, H. & Welsch, H. 2001. Entrepreneurship Education. Great Britain. Anthony Rowe Ltd.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Kasvava hevosala – hevosalan kehitysnäkymiä Suomessa (2007)
–Laurea - ammattikorkeakoulun julkaisusarja B-19, www.laurea.fi

Laitinen, T. 2010. Iso osa hevosalan yrityksistä tuottaa jatkuvasti tappiota. Maaseudun Tulevaisuus. 28.5.2010, 5.

Leskinen, P-L. 2000. Yrittäjyyttä etsimässä. Helsinki. Edita Oy.

Koiranen, M. & Peltonen, M. 1995. Yrittäjyyskasvatus. Ajatuksia yrittäjyyteen oppimisesta. Tampere. Tammer-paino.

Kuisma, A. & Kallio, J. 2009. Yrittäminen Maatilalla. Vammala. Opetushallitus.

Kuratko, D. & Hodgetts, R. 2007. Entrepreneurship. Theory, Process, Practice. Canada. Thomson

Opetushallitus. 2009. Hevostalouden perustutkinto.

Paaso, A. 2010. Osaava ammatillinen opettaja 2020. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta. Lapin yliopisto. Acta universitatis Lapponiensis 174

Pohjois-Pohjanmaan hevostalouden esiselvitys -loppuraportti. 2008. ProAgria Oulu.

Pussinen, S. & Thuneberg, T. 2010. Katsaus hevosalan yritystoimintaa –raportti hevosyrittäjyys 2009 –kyselystä. Hämeenlinna. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Pussinen, S., Korhonen, J., Pölonen, I & Varkia, R. 2007. Kasvava hevosala –hevosalan kehitysnäkymiä Suomessa. Laurea -ammattikorkeakoulun julkaisusarja B-10.

Remes, L. . 2003. Yrittäjyyskasvatuksen kolme diskurssia. Yrittäjyyskasvatus vaatii sille ominaiset opetusjärjestelyt. Väitös. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research. Jyväskylä. Jyväskylä University Printing House.

Ristimäki, K. 2004. Yrittäjyyskasvatus. Hamina. Oy Kotkan Kirjapaino Ab.

Timmons, J. & Spinelli, S. 2007. New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century. Singapore. McGraw-Hill Companies.

Internet

LYYTI –löydä oma yrittäjyytesi. Joensuun yliopiston yrittäjyyskasvatusprojekti. Luettu 25.10.2010. <http://www.joensuu.fi/tkk/projektit/lyyti/yritkasv.htm>

Nuori Yrittäjyys - Vuosi Yrittäjänä. Luettu 25.10.2010,
. <http://www.nuoriyrittajyys.fi/content/section/4/80/lang,finnish/>

Suomen Hippos ry. <http://www.hippos.fi/hippos/index.php>

Suomen Ratsastajainliitto ry. <http://www.ratsastus.fi/>

Julkaisemattomat lähteet

Tikkanen, J. 2010. Yhteistoiminnalliset työtavat. Luentomoniste. Oulu AMK
21.01.2010.

Vuollet, M. & Ylitalo, L. 2009. Hevosyrittäjyyden koulutuksen kehittäminen.
Innovaatioistunto 4.11.2009

LIITE 1

Hevostalouden perustutkinto
Hevostalouden koulutusohjelma / osaamisala
 hevostenhoitaja
 ratsastuksenohjaaja
Ammatillisen perustutkinnon perusteet 2009

Hevostalouden perustutkinnon tavoitteet

Hevostalouden ammattilaisen tärkein tehtävä on hevosten hyvinvoinnista huolehtiminen erilaisissa olosuhteissa ja käyttötarkoituksissa. Hänelle kehittyy taito ”lukea” hevosta, sen ulkoista olemusta ja käyttäytymistä, joiden perusteella hän pystyy soveltamaan oppimiaan tietoja ja taitoja hevoskohtaisesti. Hevostaitojen kehittymisen edellytyksenä on hevosen hyvinvoinnin biologisten perusteiden tuntemus.

Hevososaamisen lisäksi ammattilaiselta odotetaan monia yrittäjyyteen ja asiakaspalveluun liittyviä taitoja. Hevosalan ammattilainen on luotettava, oma-aloitteinen, laatu- tietoinen ja yhteistyökykyinen. Hän pystyy toimimaan nopeasti vaihtuvissa tilanteissa tuloksettaasti sekä hevosten että ihmisten kanssa. Hänellä on riittävät suullisen ja kirjallisen viestinnän taidot sekä tietotekniikan osaaminen. Kielitaito on välttämätön, koska hevostalous on nykyisin hyvin kansainvälinen ala. Hevosalan ammattilainen kiinnittää huomiota myös alan esteettisyyden vaatimukseen esitellessään hevosia, tallia ja talliympäristöä sekä edustaessaan yritystään eri tilanteissa.

Hevosalan ammattilainen on kustannustietoinen, ja hän on sisäistänyt kestävä kehityksen periaatteet toimintansa lähtökohdaksi. Ammattilaisen pitää seurata alan uusinta tietoa, sillä kehittyvällä alalla on jatkuvasti uusia suosituksia ja lainsäädäntöön perustuvia muutoksia. Säädösten tunteminen on välttämätöntä tallin töissä. Erityisesti tallien ympäristönsuojelu-, maankäyttö-, lanta- ja jätehuoltoasiat vaativat huolellista suunnittelua ja toteutusta, sillä juuri tällä alueella hevostalouden säädöspohja muuttuu ja kehittyy. He-

vostalouden kehityksen edellytys on yhteiskunnan vaatimuksiin vastaaminen kaikessa toiminnassa, ja jokaisen alan ammattilaisen toiminta edesauttaa myönteistä kehitystä.

Hevosalan ammattilainen suunnittelee työnsä ja toimii työturvallisuutta noudattaen. Hän ottaa huomioon myös työyhteisön turvallisuuden toimiessaan. Hän ylläpitää sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä ja työkykyä. Alan perusvalmiuksien lisäksi perustutkinnon suorittaneella on erikoistunut osaaminen joko hevostenhoitajana tai ratsastuksenohjajana hevostalouden eri sektoreilla. Tutkinnon suorittanut osaa tehdä päivittäiset tallin ja hevosten hoidon työt sekä osaa tehdä keskeiset hevostenhoitoon liittyvät huoltotyöt kuten kavionhoidon ja varustehuollon.

Yrittäminen hevostalousalalla 10 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa
ottaa huomioon toiminnan vastuullisuuden tuottaessaan hevostalous- ja maaseutupalveluja
arvostaa ammattiaan sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistämistä
kehittää liikeideoita ja perustaa yrityksen
hakea tietoa alalta ja elinkeinoaan koskevista määräyksistä ja lainsäädännöstä
suunnitella tuotannon ja toiminnan kannattavuutta
järjestää rahoituksen ja vertailla investointien kannattavuutta
huolehtia hevostalousalan yrityksen tuotantotukien hausta
laatia hevostalousalan yrityksen veroilmoituksen
kilpailuttaa ja laatia tarjouksia
markkinoida ja hinnoitella tuotteita ja palveluja
ottaa huomioon yrittämiseen liittyviä riskejä
toimia työnantajana tai työntekijänä
verkostoitua muiden yrittäjien kanssa
toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa
seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
käyttää työterveyshuollon palveluja
edistää kestävän kehityksen toimintatapoja

LIITE 2

Teemahaastattelun kysymykset

1. Perustiedot Haastateltava numero _____
 - 1.1 pvm ja nimi _____
 - 1.2 vastaajan taustatiedot
 - __ yrittäjä
 - __ tallityöntekijä
 - __ opettaja
 - __ muu, mikä _____
2. Toiminta hevosalalla
 - 2.1 ____ vuotta hevosalalla
 - 2.2 toimiala
 - __ hevoskasvatus
 - __ ratsastustunnit
 - __ ravivalmennus
 - __ hevosten täysihoito
 - __ muu, mikä _____
 - 2.3 Miten yrittäjyys / yrittäjämäinen toiminta näkyy nykyisessä työssä?
3. Haastateltavan käsitykset hevosityrittäjyyden opetuksesta 2. asteen hevosalan opiskelijoille
 - 3.1 Mitä yrittäjyydestä tulisi opettaa (tietoa-taitoa-asennetta)?
 - 3.2 Miten yrittäjyyttä tulisi / kannattaisi opettaa (tietoa-taitoa-asennetta)?
 - 3.3 Tärkeimmät asiat, miksi juuri nämä ja miten niihin voisi panostaa opetuksessa?
4. Muita kommentteja
5. Oletteko halukas saamaan tuloksia käyttöönnne niiden valmistuttua?